

TISH PULPASI, PULPITLARNI PATOGENEZI TASNIFI. PULPITLARNI DAVOLASHNI ZAMONAVIY USULLARI, TISH KASALLIGI

Jumaqulov Ikromjon G'ulomjon O'g'li

Donishev G'ulom G'ayrat O'g'li

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti 1 bosqich klinik ordinatori

Xatamova Madinaxon Anvarovna

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti assistenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11543434>

Tish pulpasining anatomik tuzilishi.

Anatomiya nuqtai nazaridan to'qima ikki zonaga bo'linadi. Toj pulpasi bo'shashgan tuzilishga ega va dentinogenezdagi ishtirok etadi, bu qismdagi tish pulpasining barcha qatlamlari kapillyarlar va nerv hujayralarining keng tarmog'i bilan kirib boradi. Tishning ildiz pulpasi zichroq, chunki u juda ko'p hujayrali elementlarni o'z ichiga olmaydi, lekin kollagen tolalari bilan to'yingan. Apikal teshik orqali kanallar periodontal to'qimalar bilan aloqa qiladi va minerallar va ozuqa moddalarining tish devorlariga oqishini ta'minlaydi. Tish pulpasi va dentin kuchli kompleks hosil qiladi - qattiq to'qima tish pulpasini tashqi tirnash xususiyati beruvchi omillardan himoya qiladi va bu o'z navbatida dentin hosil bo'lishiga yordam beradi. Oldingi tishning pulpasi tojdan ildiz qismiga silliq o'tadi, molyarlarning tish pulpasi aniq chegaralarga ega.

Tish pulpasining gistologik tuzilishi.

Pulpa juda ko'p turli xil elementlarni o'z ichiga oladi:

elastin va kollagen tolalari tanani gialuron kislotasi bilan ta'minlaydi, toksinlar va bakteriyalarga nisbatan sezgirlikni kamaytiradi. Odontoblastlar va stellat hujayralar tish pulpasining yangilanishi uchun javobgardir.

Leykotsitlar, limfotsitlar va fibroblastlar epiteliyning hayotiy faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi va hujayralar orasidagi aloqani tashkil qiladi.

Nerv jarayonlarining keng tarmog'i Rashkov pleksusini hosil qiladi va qo'zg'atuvchilar ta'sirida og'riq sezuvchanligining paydo bo'lishiga olib keladi - tish pulpasining innervatsiyasi nervus trigeminus tufayli sodir bo'ladi.

Tomirlar va kapillyarlar to'qimalarning oziqlanishi uchun zarur bo'lgan tish pulpasini qon bilan ta'minlaydi.

Pulpit turlari.

Shifokor tishni tekshirishda "pulpitis" tashxisini qo'ymaydi, chunki bu klinik ko'rinishni to'liq aks ettirmaydi. Uning uchun o'tkir pulpitdagi kasallik 2 toifaga bo'linadi:

- Markaziy
- Tarqoq

Markaziy bosqichda yallig'lanish ma'lum bir joyda - karioz bo'shliq yaqinida joylashgan diqqat markazida to'plangan. Bunday o'tkir pulpit odatda davriy og'riqlar bilan tavsiflanadi. Bundan tashqari, og'riqli hujumlar bir necha daqiqa va yarim soat davom etishi mumkin. Tish ogohlantirishlarga salbiy ta'sir qiladi. Bunday holda, reaksiya kechiktirilishi mumkin - noqulaylik uzoq vaqt davom etadi. Bemor qaysi tish unga zarar etkazishini yaxshi biladi. Ammo pulpitning bunday namoyon bo'lishiga qaramay, tish bo'shlig'i odatda ochilmaydi.

O'tkir diffuz bilan vaziyat yomonroq. Bunday holda, yallig'lanish pulpa bo'ylab tarqaladi. Bemor qattiq og'riqni boshdan kechiradi, bu faqat uzoq hurujlar bilan namoyon bo'ladi yoki

doimiy ravishda seziladi. Doimiy og'riq yiringli jarayonning mavjudligini anglatadi. Bemor endi og'riq joyini aniq ko'rsata olmaydi, tishdan tashqari, u jag'ida og'riydi, chakkasida va hatto qulog'ida og'riqli urishi mumkin. Issiqlik og'riqni kuchaytiradi va sovitish, aksincha, uni zaiflashtiradi.

Bunday holatda bemor 2 kun va 2 hafta bo'lishi mumkin. Agar patologiyani davolash bo'yicha chora-tadbirlar ko'rilmagan bo'lsa, unda jarayon o'tkirdan surunkali holatga o'tadi.

Surunkali pulpiti 4 toifaga bo'lingan:

- Fibroz
- Gipertirofik
- Gangrenoz
- Qaytalanuvchi

Surunkali tolali o'tkir yallig'lanish surunkali holatga kelganda tashxis qilinadi. Og'riq susayadi, bemor o'z ahvolini yaxshilash uchun xato qilishi mumkin. Og'riqli reaksiya endi hech qanday ta'sir qilishdan emas, balki haroratning o'zgarishi yoki kuchli ta'm stimulyatorlari (shirin, nordon yoki achchiq ovqatlar) tufayli yuzaga keladi. Tish ustidagi mexanik ta'sirlar pulpa ustiga bosishdan farqli o'laroq, deyarli og'riq keltirmaydi. Kariyes bo'shlig'i chuqurlashadi, u bilan pulpa kamerasi o'rtasida endi to'siq yo'q.

Kasallikning surunkali gipertrofik jarayonida tish bo'shlig'i ham ochiladi va kariyoz bo'shlig'iga ulanadi. Yallig'lanish natijasida pulpa kattalashadi, u butun bo'shliqni to'ldiradigan polip hosil qiladi. Ushbu bosqichda og'riq yana kuchli bo'lib, qon ketishi paydo bo'ladi.

Surunkali gangrenoz pulpiti odatda to'qimalarning chirish infeksiyasi bilan davolanmagan fibrozdan kelib chiqadi. Bemor turli xil ta'sirlardan, ayniqsa harorattan yoqimsiz hid va uzoq muddatli og'riqdan shikoyat qiladi. Kasallikning ushbu bosqichida pulpa rangini iflos kul rangga o'zgartiradi, asab tolalari atrofiyasi tufayli uning sezgirligi kamayadi.

Surunkali retrograd pulpiti suyak to'qimalarining shikastlanishi bilan to'la. Bunday pulpitni tashxislashda tishning ildizida periodontal cho'ntaklar topiladi - bakteriyalar to'planishining haqiqiy kontsentratsiyasi. Yallig'lanish tish va suyak to'qimalariga kirib, tarqaladi.

Pulpitni davolash bosqichlari.

Samarqanda pulpitni davolash, umuman olganda, pulpitni davolash strategiyasi barcha usullar uchun bir xil bo'lib qoladi va quyidagilarni o'z ichiga oladi:

lokal behushlikdan foydalanish. (Pulpa tirik va yallig'langan nerv bo'lgani uchun har qanday teginish kuchli og'riqlarga olib kelishi mumkin.)

- Kariyesdan ta'sirlangan hududni olib tashlash.
- Sog'lom pulpaning bir qismini olib tashlash.
- Nervni davolash yoki olib tashlash.
- Pulpa ekstraktor bilan pulpa olib tashlash.

Agar amputatsiya qilish kerak bo'lsa, u holda izolyatsion qistirma qo'llaniladi va dori qo'yiladi.

Agar yo'q bo'lsa, kanallar va butun tish qayta ishlanadi va shundan keyingina plomba qo'yiladi. Ba'zi qiyin holatlarda operatsiyani bir necha kunga uzaytirish tavsiya etiladi - avval kanallarga dori bilan ishlov beriladi, keyin vaqtinchalik plomba qo'yiladi va bir necha kundan keyin u doimiy bilan almashtiriladi.

Ba'zi hollarda jarrohlikdan so'ng, dori terapiyasi va lazer bilan davolash qo'shimcha ravishda buyuriladi.

Pulpitlarning profilaktikasi.

Tish pulpitini davolash juda murakkab va yoqimsiz jarayon. Kasallikning rivojlanishiga yo'l qo'ymaslik uchun profilaktikani amalga oshirish va ushbu kasallikning paydo bo'lishining oldini olish yaxshiroqdir. Pulpitning oldini olish quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Kariesni o'z vaqtida davolash pulpitning eng muhim profilaktikasi hisoblanadi;
- Tish shifokoriga muntazam tashrif buyurish;
- Jag' sohasidagi jarohatlar bo'lsa, tashxis qo'yish kerak, chunki pulpit ko'pincha og'iz bo'shlig'ining turli xil shikastlanishlari tufayli yuzaga keladi;
- To'g'ri ovqatlanish.

Tishlar kishi tanasi uchun eng zarur azo bo'lib ovqatlarni istemol qilishda ularni chaynab oshqozonga o'tkazadi. Agar qabul qilinayotgan ovqatlar yaxshi chaynalmasa oshqozon va ichaklarda ovqatning hazim bo'lishi qiyinlashadi. Buning oqibatida meda-ichak kasalliklari kelibchiqadi. Shuning uchun insonga sog'lom baquvat tishlar zarur. Qishda va erta bahorda kishi organizimda ko'pincha darmon dorilar kamayib ketadi, ana shunda tishlarning shilliq pardasi, milki shamollab stomatik ,parodanti kasalliklariga olib keladi. Bu kasalliklar C darmondorining yetishmasligidan kelib chiqadi. D darmon dori yetishmasligi esa tishlar barvaqt tushub ketishiga olib keladi. Tishning bir qancha asosiy kasalliklari bor . Rivojlanmagan tishlar – bu tishlar inson tug'ilishidan yaxshi rivojlanmasdan o'sadi. Tishlar orasida toshlar o'sishoi , tishlarning rangi o'zgarib tish uqalanib ketadigan (kares) kasalligi bo'lishi mumkin , tishlarning ildizi va milklarining shamollab og'rishi va har xil ko'lansa xidlar kelishi ham tish kasalliklaiga kiradi.

References:

1. KH.P.Kamilov, S.X.Yusupalikxodjayeva, U.A Shukurova.Toshkent 2017
2. Irsaliyev X.I. Nigmatov R.N. Xabilov N.L. Akbarov A.N. Darslik Toshkent Glabol books 2018
3. Maxsudov S.N. Shukurova G.R. Yangiyo'l poligraph servic 2008.
4. Safarov T .X. Xalilov I.X. Bolalar stomatologiyasidan amaliy qo'llanma. Toshkent Abu Ali Ibn Sino nashriyoti 1997.
5. Kodirova, M. M., & Anvarova, S. (2024). TIBBIY MALAKALI MUTAXASISLARNI TAYORLASHDA UMUMIY TIBBIY PEDAGOGIKADAN FOYDALANISH MECHANIZMI.(KOMMUNAL VA MEHNAT GIGIYENASI FANINI OQITISH MISOLIDA). Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 20(4), 59-63.
6. Kodirova, M. M., & Muxammadova, G. Q. (2024). PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR TIZIMINING TIBBIYOT FANLARINI O 'QITISHDAGI O 'RNI (Kommunal va Mehnat gigiyenasi dars mashg'ulotarini organayzerlar asosida). PEDAGOGS, 53(1), 37-41.
7. Muxammadova, G. Q., & Kodirova, M. M. (2023). ISHLAB CHIQRISH SANOAT KORXONALARINI AHOLI YASHASH JOYLARI ATMOSFERA HAVOSIGA TASIRI. Экономика и социум, (11 (114)-2), 274-279.
8. Mukhammadova, G. Q., Kodirova, M. M., & Boqijonov, F. A. (2024). THE EFFECT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES ON ATMOSPHERIC AIR. British Journal of Global Ecology and Sustainable Development, 28, 5-9.
9. https://www.startsmile.ru/spravochnik/pulpa_zuba.html
10. <https://gelios-sar.ru/blog/pulpit/>

11. <https://lstom.ru/uslugi/lechenie-zubov/lechenie-pulpita/>
12. <https://orthodontics-clinic.ru/pulpit>

INNOVATIVE
ACADEMY